

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา การพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาครั้งนี้มีทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ ๆ ดังนี้คือ

1. บริบทของโรงเรียนชยานุกิจพิทยาคม อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
2. ความหมายของจริยธรรม
3. องค์ประกอบของจริยธรรม
4. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมของบุคคล
5. แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม
6. หลักการและวิธีการสอนจริยธรรมในโรงเรียน
7. วิธีการพัฒนาจริยธรรมในระบบการศึกษา
8. การตัดสินเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม การใช้เหตุผลสามารถทำนายพฤติกรรมได้หรือไม่
9. ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม
10. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
12. กรอบแนวคิดในการวิจัย
13. สมมติฐานการวิจัย

บริบทของโรงเรียนชยานุกิจพิทยาคม อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

โรงเรียนชยานุกิจพิทยาคม เป็นโรงเรียนประจำตำบลขนาดเล็ก ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 6 ตำบล โพนางด้าออก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท มีพื้นที่ประมาณ 80 ไร่ เป็นโรงเรียนสหศึกษา รับนักเรียนประเภทไป - กลับ ประกอบด้วยบุคลากรครู จำนวน 16 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 3 คน ผู้บริหาร 1 คน ชื่อ นางสาววรรณศรี หาระคุณ มีจำนวนนักเรียนดังแสดงในตารางข้างล่างดังนี้ ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนนักเรียน โรงเรียนชยานุกิจพิทยาคม ปีการศึกษา 2545

ระดับชั้น	จำนวน		รวม	คิดเป็นร้อยละ
	ชาย	หญิง		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	24	21	45	29.03
มัธยมศึกษาปีที่ 2	12	19	31	20.00
มัธยมศึกษาปีที่ 3	15	10	25	16.13
มัธยมศึกษาปีที่ 4	6	9	15	09.68
มัธยมศึกษาปีที่ 5	9	9	18	11.61
มัธยมศึกษาปีที่ 6	14	7	21	13.55
รวม	80	75	155	
คิดเป็นร้อยละ	51.61	48.39		

ที่มา : สารสนเทศโรงเรียนชยานุกิจพิทยาคม อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2545

โรงเรียนชยานุกิจพิทยาคม อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท มีการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 155 คน ครู - อาจารย์ 17 คน สภาพของชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและรับจ้างมีฐานะยากจน สภาพครอบครัวพ่อแม่แยกกันอยู่เนื่องจากการประกอบอาชีพและหย่าร้างกันเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เด็กต้องอยู่ในความปกครองของญาติผู้ใหญ่ ทำให้ขาดความอบอุ่นและการอบรมเลี้ยงดูที่ดี โดยเฉพาะในชุมชนมักจะมีปัญหาทางด้านอาชญากรรม ยาเสพติดและอื่น ๆ ทำให้เด็กที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียนมักจะมีปัญหาในการปกครอง มีพฤติกรรมทางด้านจริยธรรมการแสดงออกที่เห็นผลจากการสังเกตได้ชัดเจนอยู่ในระดับต่ำ เช่น การหนีเรียน การทะเลาะวิวาท ชู้สาว การแต่งกายผิดระเบียบ มีกิริยาวาจที่ก้าวร้าวครูอาจารย์ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นตามลำดับ (โรงเรียนชยานุกิจพิทยาคม 2544 : 3)

ความหมายของจริยธรรม

การเรียนการสอนด้านจริยธรรมในโรงเรียนนั้นจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้สอน ผู้บริหาร ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องในวงการศึกษา ซึ่งนักการศึกษา นักปรัชญา นักการศาสนา ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความหมายของจริยธรรมไว้หลายประการ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

บราวน์ (Brown. 1968 : 411) ให้ความหมายของคำว่าจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม คือ ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่บุคคลใช้ในการแยกแยะการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1976 : 4) ให้ความหมายของคำว่าจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรมถือเอาการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่ได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับทั่วไปกฎเกณฑ์ที่บังคับทั่วไปแต่เป็นกฎเกณฑ์ที่มีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ทุกสถานการณ์และไม่มีการขัดแย้งเป็นอุดมคติ ดังนั้นพันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพสิทธิ ข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

พุทธทาสภิกขุ (2530 : 49) ให้ความหมายของคำว่าจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึงตัวข้อปฏิบัติโดยมีหลักของสัมมาทิฐิเป็นตัวนำ

ระวี ภาวิไล (2530 : 73) ให้ความหมายของคำว่าจริยธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้าสรุปได้ว่า จริยธรรมเป็นองค์ประกอบทางจิตใจของบุคคล จริยธรรมมีพื้นฐานอยู่ในองค์ประกอบของจิตใจบุคคล จริยธรรมเป็นธรรมชาติภายในจิตใจที่กำหนดพฤติกรรมที่บุคคลมีในความสัมพันธ์ทั้งในตนเองและต่อผู้อื่น

เสฐียรพงศ์ วรรณปก: (2533 : 18) ให้ความหมายของคำว่าจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม เป็น "สมุหนาม" (เป็นคำเรียกรวม) ของสิ่งที่ควรประพฤติทั้งหลาย โดยสามารถแยกรายละเอียดว่าสิ่งที่ควรประพฤติเหล่านั้นมีอะไรบ้าง ซึ่งเรียกว่าคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา ชันติ รวมเรียกว่า จริยธรรม ฉะนั้น "จริยธรรม" หมายถึง ความดีงามสิ่งที่ควรประพฤติ(ไม่รวมความชั่วที่ไม่ควรประพฤติ)

พนัส หันนาคินท์ (2529 : 48) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรุ่งเรือง เกษมสุขในสังคม การที่จะให้เป็นไปเช่นนั้นได้ ผู้ปฏิบัติต้องรู้จักว่าสิ่งใดผิด ดังนั้นการปฏิบัติทางกายต้องสอดคล้องกับความรู้สึทางจิตด้วย

จากความหมายของจริยธรรมดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึงสิ่งที่ต้องควรประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์สากลในสังคม ทั้งทางกาย วาจา และใจ เพื่อบรรลุถึงสภาพ

แห่งชีวิตอันมีคุณค่าที่พึงประสงค์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม และเป็นมาตรฐานหรือแนวทางในการประพฤติและปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อให้คนในสังคมนั้นมีความสุขและความพอใจ

องค์ประกอบของจริยธรรม

ฮอฟฟ์แมน (Hoffman. 1970 : 12) เชื่อว่าจริยธรรมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใน (Internalization) ขององค์ประกอบจริยธรรม 3 ประการ ที่เป็นอิสระจากกัน ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral feeling) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral behavior)

ดวงเดือน พันธุนาวิณและเพ็ญแข ประจวบจันทน์ (2540 : 4) ได้สรุปองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ 4 ลักษณะ คือ

ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคมว่าสิ่งใดควรกระทำและสิ่งใดไม่ควรกระทำ ซึ่งสมาชิกทุกคนในสังคมต้องเรียนรู้

ทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ที่เป็นไปในทางที่ชอบและไม่ชอบ

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง ลักษณะที่ชี้ให้เห็นถึงความประพฤติ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ทั้งต่อตนเองและสังคม อันจะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลทางจริยธรรมนี้จะทำให้ทราบถึงเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมของบุคคล

สุพล วังสินธ์ (2534 : 33) กล่าวถึงการศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรม จะช่วยในการอธิบายว่า การที่บุคคลมีคุณสมบัติทางจริยธรรมแตกต่างกันนั้น มีความเกี่ยวเนื่องมาจากปัจจัยใดบ้าง และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้น โดยการพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับจริยธรรม ซึ่งจำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านกายภาพ ได้แก่ การศึกษา อายุ และเพศของบุคคล
2. องค์ประกอบทางบุคลิกภาพ ได้แก่

2.1 ลักษณะที่มุ่งอนาคต หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แม้จะเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ ก็ไม่ย่อท้อ ทั้งนี้โดยมุ่งที่จะให้เกิดผลสำเร็จที่ตรงตามความปรารถนาในอนาคตเป็นหลัก

2.2 เจตคติต่อกฎหมายความเป็นระเบียบและศีล.5 หมายถึงความคะเนความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อกฎหมายความเป็นระเบียบเรียบร้อยและศีล 5

3. องค์ประกอบทางสภาพแวดล้อม ได้แก่ ฐานะทางครอบครัว ผู้เลี้ยงดู วิธีการอบรมเลี้ยงดู การใช้สื่อมวลชน สภาพแวดล้อมที่โรงเรียน และอิทธิพลของตัวแบบ

แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม

ลักษณะของเยาวชนไทยที่พึงประสงค์

ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ปี 2521 ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดลักษณะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในวิชาจริยศึกษาไว้ 6 ประการ ประกอบด้วย

1. มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ทักษะ รู้จักคิดและวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. มีทัศนคติที่ดีต่อสมาชิกทุกชนิด มีระเบียบวินัยในการทำงานทั้งในส่วนตัวและหมู่คณะ มานะพากเพียร อดทน ประหยัด และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3. มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง เคารพต่อกฎหมาย และกติกาของสังคมรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ตลอดจนส่งเสริมสร้างความเสมอภาค และความเป็นธรรมในสังคม

4. รู้จักสิทธิและหน้าที่ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคีและเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการและเหตุผล

5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความรู้และเลื่อมใสในการปกครองตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

6. มีความเข้าใจอันดีในมนุษยชาติ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ซึ่งเกี่ยวกับจริยธรรมของสังคมไทยไว้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้รู้จักดำเนินชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต และยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์

2. เพื่อให้รู้จักวิธีการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ รักการทำงานสามารถทำงานเป็นหมู่คณะ มีความขยันหมั่นเพียร อดทน และรู้จักประหยัด

3. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

4. เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองในทางสร้างสรรค์บนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรม และศาสนา

5. เพื่อให้มีการสำนึกในการเป็นคนไทย ร่วมกันเสียสละเพื่อส่วนรวมมีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติปัญญาในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ศักดิ์ชัย นิรณทวิ (2525 : 82) ได้สรุปจริยธรรมที่ควรปลูกฝังในสังคมไทยไว้ 29 ประการดังนี้

1. การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคล และสัตว์
2. ความเมตตากรุณา
3. การไม่โลภและไม่ขโมย
4. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ
5. การไม่ละเมิดของรักผู้อื่น
6. การรู้จักความพอดี
7. การไม่พูดปด ไม่เบียดเบียน ไม่อำพรางความจริง การไม่ยุยงให้เกิดความแตกแยก

และการไม่พูดคำหยาบ

8. การมีศรัทธา และความจริงใจ
9. การไม่หลง และเสพสิ่งเสพติดให้โทษ
10. ความเป็นผู้มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้สึกผิดชอบชั่วดี
11. ความเป็นผู้มีเหตุผล
12. ความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการทำชั่ว
13. ความขยันหมั่นเพียร
14. ความอดทน อดกลั้น

15. ความกล้าหาญและความเชื่อมั่นในตัวเอง
16. ความกตัญญูตักทวง
17. ความซื่อสัตย์สุจริต
18. การทำใจให้สงบ มีสมาธิ และอารมณ์แจ่มใส
19. ความไม่เห็นแก่ตัว
20. ความประณีตละเอียดถี่ถ้วน
21. ความรับผิดชอบ
22. ความมีน้ำใจเป็นธรรม ไม่ลำเอียง
23. ความมีระเบียบวินัยและการตรงต่อเวลา
24. การยอมรับความเปลี่ยนแปลง
25. มารยาทและนิสัยส่วนบุคคลในการกิน นอน ขับถ่าย แต่งกายและสังคมระหว่างเพศ
26. มารยาทในการแสดงความเคารพ การขออภัย การแสดงความขอบคุณ การขอความช่วยเหลือ การปฏิเสธ การแสดงความไม่เห็นด้วย การแสดงความยินดี การแสดงความเสียใจ การเล่นเกม การพักผ่อนหย่อนใจ

27. หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ความสามัคคี ความเสียสละ การให้อภัย ความเอื้อเฟื้อ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจ

28. ความเป็นผู้มีวิถฒนธรรม และปฏิบัติตามประเพณีนิยม..

29. ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2537 : 18) กล่าวว่า เยาวชนควรมีลักษณะ 3 ประการคือ

1. เยาวชนจะต้องเป็นบุคคลที่ "มองกว้าง " รอบรู้การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ใช้ปัญญาในการมองและวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงในเชิงปัจจัยสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาในเชิงจิตสำนึกทางสังคม

2. เยาวชนจะต้องเป็นบุคคลที่รู้จัก " คิดไกล " มีเป้าหมายที่ชัดเจน รู้จักใช้อดีตเป็นตัวกำหนดเป้าหมายในอนาคต โดยให้ตั้งอยู่บนฐานแห่งชีวิตที่อยู่กับปัจจุบัน เพื่อการพัฒนาตนก้าวไปข้างหน้าตลอดเวลา

3. เยาวชนจะต้องเป็นบุคคลที่ "ใฝ่สูง" แต่มิได้หมายความว่า เป็นบุคคลที่มีความ

ทะเยอทะยานแต่ลาภยศมุ่งจะหาวัตถุบำรุงบำเรอความสุขของตนเอง ซึ่งคำว่า “ใฝ่สูง” ในที่นี้ หมายถึง เป็นบุคคลที่มีจิตใจที่รักความเป็นธรรมยึดความถูกต้องความดีงามเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตของตนเองซึ่งตรงข้ามกับคำว่า “ใฝ่ต่ำ”

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2541:14) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนไทยที่พึงประสงค์ไว้ 10 ประการ กล่าวคือ

1. มีสายใยผูกพันกับสมาชิกครอบครัว
 2. มีสุขภาพดีทั้งร่างกาย และจิตใจ เจริญเติบโตสมวัย มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มั่นคง มีความเคารพและภาคภูมิใจในตนเอง
 3. มีวัฒนธรรมที่ดีงามเข้าใจหลักการที่ถูกต้องของศาสนา สาระแก่นแท้ของชีวิตและคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น
 4. มีความสามารถในการสื่อสาร มากกว่า 1 ภาษา รู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเข้าใจถึงสาระประโยชน์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้อย่างกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทย
 5. เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีวินัย มีเหตุผล และพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อเป็นประโยชน์ส่วนรวม
 6. เข้าใจสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและการทำงาน รวมทั้งเคารพสิทธิของผู้อื่น
 7. รู้จักคิด ไม่มั่งมาย และรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อการพึ่งตนเองตลอดจนเห็นคุณค่าของพลังงาน และการประหยัดพลังงานทุกประเภท
 8. มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เป็นผู้ผลิตที่รับผิดชอบต่อสังคม รู้จักสร้างงานและอาชีพ อิสระที่มีระบบการจัดการที่ดี
 9. รับผิดชอบในการรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 10. รู้จักปรับเปลี่ยนแนวคิดและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- จากแนวคิดที่เกี่ยวกับจริยธรรมที่ได้ศึกษามาแล้วขั้นต้น ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเป็นประเด็นสำคัญที่ควรนำมาส่งเสริมพัฒนา ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้
1. มีความซื่อสัตย์ สุจริต
 2. ระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา
 3. ประหยัด อุดออม

4. มีคุณภาพในการดำรงชีวิต
5. กระตือรือร้น มีความขยันหมั่นเพียร
6. กตัญญูกตเวที
7. เมตตา กรุณา ปราณี
8. ไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สินและบุคคลอื่น
9. ไม่ลักทรัพย์
10. ไม่ทดลองและเสพยาเสพติดให้โทษ
11. อ่อนน้อม ถ่อมตน มีมารยาทในการแสดงความเคารพ
12. ละอายและเกรงกลัวต่อการทำชั่ว
13. รู้จักคิดไม่เชิงมงาย
14. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
15. เคารพกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ
16. รู้จักสิทธิ หน้าที่ของตนเอง
17. มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม
18. เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามประเพณีนิยม
19. เคารพในสิทธิเสรีภาพผู้อื่น
20. ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
21. มีเหตุผล
22. มีความเสียสละ สามัคคี
23. มีสติ สัมปชัญญะ
24. มีจิตสำนึกในความเป็นคนไทย
25. รู้จักใช้ อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
26. มีความรักและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย
27. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
28. รู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี
29. รักความเสมอภาคและยุติธรรม
30. มีมารยาทในการกิน นอน ขับถ่าย แต่งกายและสังคมระหว่างเพศ

31. มีความเห็นอกเห็นใจ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
32. มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
33. ประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรม
34. เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
35. เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม
36. ใช้เสรีภาพของตนเองในทางสร้างสรรค์
37. รู้จักฟังตนเอง และมีอุดมคติ
38. ใจสงบสุข มีสมาธิ และอารมณ์แจ่มใส
39. ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และติดตามทันเทคโนโลยีสมัยใหม่

เนื่องจากลักษณะที่แสดงถึงจริยธรรมตามที่สรุปไว้ บางอย่างจำเป็นต้องใช้เวลาในการพัฒนา จึงจะเห็นผลชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้ขอความร่วมมือและระดมความคิดจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา และสังคมศึกษาจำนวน 3 คนร่วมกันเลือกลักษณะบางประการมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน โดยใช้ข้อมูลเอกสารหลักฐานการกระทำผิดทางจริยธรรมของ นักเรียนจากฝ่ายปกครอง อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์แนะแนว ในปีการศึกษา 2542 –2544 ในการวิจัย ครั้งนี้จึงได้วิจัยในเรื่องของจริยธรรมดังต่อไปนี้

1. มีระเบียบวินัย
2. มีความซื่อสัตย์
3. มีความประหยัดและอดออม
4. การเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ
5. มีความอ่อนน้อมถ่อมตน
6. รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
7. รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง
8. มีความรับผิดชอบ
9. มีความเสียสละ
10. มีจิตสำนึกในความเป็นคนไทย
11. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
12. รู้จักการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี

13. เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
14. เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมไทย
15. ประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรม

หลักการและวิธีการสอนจริยธรรมในโรงเรียน

1. หลักการสอนจริยธรรม

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2524: อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531) ได้เสนอแนะหลักการสอนไว้ดังนี้

1. สอนจากรูปธรรมไปนามธรรมใช้บุคคลเป็นตัวอย่าง เช่น จะสอนเรื่องความขยันหมั่นเพียรก็เล่าเรื่องบุคคลที่ทำงานแล้วประสบความสำเร็จในชีวิต
 2. สอนโดยจากประสบการณ์ตรง เช่น ฝึกมารยาทต่าง ๆ โดยให้นักเรียนออกมาปฏิบัติ เช่น การกราบพระ การแสดงความเคารพ
 3. สอนโดยใช้อุปกรณ์ จริยศึกษาเป็นวิชาที่เป็นนามธรรม ฉะนั้นเพื่อให้นักเรียนเกิดมโนภาพขึ้นในใจจึงต้องใช้อุปกรณ์เข้าช่วย
 4. สอนให้เด็กฝึกความคิดเห็น เช่น ให้นักเรียนเล่าเรื่องต่าง ๆ ที่ตนมีประสบการณ์หรือครุจัดให้มีการอภิปราย โดยยกคุณธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นวิจารณ์ข่าวหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีเรื่องอาชญากรรมอยู่เสมอ ๆ เล่าให้นักเรียนฟังแล้วให้นักเรียนออกความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์
 5. สอนโดยครุทำตนให้เป็นตัวอย่าง ครุทุกคนโดยเฉพาะผู้สอนจริยศึกษา ควรปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียนอยู่เสมอ ทั้งความประพฤติ ทางกาย วาจาใจเพื่อนักเรียนจะได้ยึดถือเป็นแบบ
 6. สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ในด้านวัย สติปัญญา สิ่งแวดล้อมและการสอน ต้องรู้จักการใช้ภาษาที่ง่าย เสียงชัดเจน มีภาพประกอบการอธิบายแต่ละครั้งไม่ควรนานเกินไป ควรจะหากิจกรรมอื่นมาแทรกสลับไปบ้าง เช่น การร้องเพลง
 7. สอนโดยการปฏิบัติจริงควรส่งเสริมให้นักเรียนนำคุณธรรมในจริยศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวันทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนให้มากที่สุด เช่น การพูดจาสุภาพไพเราะ ไม่โกหกหรือพูดหยาบคาย
- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอหลักการและวิธีการในการจัดจริยศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ดังนี้ (กรมการศาสนา 2521 : 32)

1. จริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ทุกคนจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ
2. การจัดจริยศึกษาจะต้องดำเนินการทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ข้อปฏิบัติของผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักเรียนและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในโรงเรียน ระเบียบของโรงเรียน การเรียน การสอน จริยศึกษาให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ และมีสัมพันธ์กับสังคม
3. การสอนจริยศึกษาต้องให้ผสมผสานอยู่ในทุกวิชาและในทุกกิจกรรมของโรงเรียน
4. การพัฒนาบุคลิกภาพต้องยึดหลักจริยธรรมเป็นแนวปฏิบัติและให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย
5. มวลชนต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรม คือ งดเว้นการทำชั่ว ทำความดี และมีจิตใจบริสุทธิ์
6. การจัดสิ่งแวดล้อมจะต้องจัดและควบคุมให้เป็นไปทางสนับสนุนหรือส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม

วิธีการพัฒนาจริยธรรมในระบบการศึกษา

1. การให้ความรู้ขั้นสูงควรจะให้เด็กได้รับเหตุผลใหม่และเหนือกว่าที่เป็นอยู่เด็กจะนำไปเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิมและจะเกิดความขัดแย้งหรือความไม่สมดุลทางความคิด ความไม่สมดุลจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กเกิดการปรับโครงสร้างทางความคิดของตนเกิดความสมดุลขั้นใหม่ จะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นสูงกว่าเดิม (ตามหลักทฤษฎีทางจิตวิทยาของ Piaget)
2. การอบรมทางศาสนา เด็กควรได้รับการอบรมทางศาสนาเพื่อลดความเห็นแก่ตัวและเพิ่มความเห็นแก่พวกพ้อง ส่วนรวม และมนุษยชาติ
3. การให้แสดงบทบาท เด็กควรที่จะได้รับโอกาสสวมบทบาทอื่น นอกเหนือจากที่ตนเป็นอยู่ และบทบาทนั้นควรเกี่ยวข้องกับจริยธรรม การรับเอาความคิดและความรู้สึกของคนอื่นจะก่อให้เกิดความคิดความเข้าใจแตกต่างไปจากเดิม ไม่ยึดอยู่แต่ตนเอง (ตามหลักทฤษฎี Lawrence Kohlberg)
4. การใช้อิทธิพลของกลุ่มให้เกิดการความคล้อยตาม การยกระดับจิตใจของเด็กนั้นอาจได้จากกลุ่มเพื่อน ซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่างและคล้อยตามลักษณะของเพื่อนไปโดยง่าย กลุ่มเพื่อนจะเป็นสื่อเสนอความรู้และเหตุผลใหม่ให้ในระดับที่สูงกว่าที่มีอยู่เดิม
5. การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การจัดตัวแบบให้เกิดการเลียนแบบเป็นวิธีการศึกษา

หนึ่งที่มนุษย์ใช้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวันตัวแบบจะมีลักษณะดึงดูดและมีอิทธิพลให้เด็กคล้อยตามได้มาก ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ใหญ่ และเพื่อน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในเรื่องของหลักวิธีการสอนจริยธรรมในสถานศึกษา ผู้วิจัยพอจะสรุปถึงวิธีการที่จะใช้พัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้ว่า ควรใช้วิธีการสอนโดยยกตัวอย่างบุคคลที่ดีเป็นตัวอย่าง ให้นักเรียนดัดเตือนซึ่งกันและกัน ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันด้วยการเข้าค่าย จริยธรรม การอบรมให้ความรู้ และการให้ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด

การตัดสินใจจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

การใช้เหตุผลสามารถทำนายพฤติกรรมได้หรือไม่

เป็นที่เข้าใจว่า "ความซื่อสัตย์" เป็นลักษณะประจำตัวกล่าวคือบางคนมีลักษณะซื่อสัตย์ประจำตัวแต่บางคนไม่มีและในสถานการณ์ใด ๆ ก็แสดงลักษณะนี้ความเข้าใจเช่นนี้คล้าย ๆ กับความเชื่อที่ว่า ผู้มี "มาตรฐานทางจริยธรรมสูง" จะกระทำดี ส่วนผู้มี "มาตรฐานจริยธรรมต่ำ" จะทำชั่ว คนส่วนใหญ่จะคิดเช่นนี้ แต่นักสังคมศาสตร์ไม่คิดเช่นนี้เพราะผลการศึกษาเรื่อง ความซื่อสัตย์และจริยธรรม ซึ่ง ฮาร์ตชอร์น (Hartshorne) และ เมย์ (May) ได้ศึกษาและเผยแพร่ผลการศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2463 - 2473 พบว่าพฤติกรรมไม่ซื่อสัตย์ในสถานการณ์หนึ่งไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมเดียวกันนี้ ในอีกสถานการณ์หนึ่งนั้น คือ หากสถานการณ์ต่างกันพฤติกรรมทาง จริยธรรมก็จะแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าคะแนนระหว่าง ความรู้ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก ดังนั้นจึงน่าจะตั้งคำถามเป็นอย่างยิ่ง ความล้มเหลว ในเจตคติและพฤติกรรมตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและพฤติกรรมทางจริยธรรมนั้นมีมากน้อยเพียงใด

เกี่ยวกับเรื่องนี้ โคลเบอร์กได้ให้คำตอบว่าประการแรกที่สุด การทดสอบเรื่องความซื่อสัตย์ที่ทำไปไม่ได้แสดงถึงการมีจริยธรรมเพราะว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในกรณีขัดแย้งจริยธรรม เนื่องจากการกระทำนั้นไม่มีตัวเลือก ถ้าการทดสอบนี้ใช้กับคนในระดับก่อนกฎเกณฑ์และระดับกฎเกณฑ์ พฤติกรรมทางจริยธรรมจะขึ้นอยู่กับรางวัลและการเสี่ยงเพื่อยืนยันความผิดนี้ กรินเดอร์ (Grinder) ผู้ร่วมงานคนหนึ่งของ โคลเบอร์ก ได้ทำการทดลองโดยให้เด็กอายุ 12 ปี เล่นเกมอย่างหนึ่ง ซึ่งหากชนะจะได้รับรางวัลการเล่นเกมนี้อาจสามารถลงคะแนนได้และผู้ที่ได้คะแนนสูงจึงจะได้รางวัล กรินเดอร์ พบว่าร้อยละ 80 ของผู้เล่น มีพฤติกรรมโกงแต่พอ เลห์เรอร์ (Lehrer) ดัดแปลงวิธีการเล่นเกมวิธีใหม่โดยทำให้เด็กเชื่อว่า เครื่องเล่นเกมสามารถจับคนโกงได้ ปรากฏว่าครั้งนี้มีเด็กร้อยละ 15 เท่านั้นที่โกง แต่ถึง

อย่างไรเราก็ไม่อาจสรุปว่าความเข้าใจในคุณธรรม จริยธรรมในชั้นสูงกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของมนุษย์ไม่เกี่ยวข้องกัน

จากการศึกษาอีกหลายครั้งต่อมาได้พบความสม่ำเสมอทางด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่บ้างเล็กน้อย โคลเบอร์ก็สรุปว่าหลักทางจริยธรรมของบุคคลที่เราสามารถทำนายพฤติกรรมของเขาได้ ทั้งนี้เราจะต้องพิจารณาจาก วุฒิภาวะด้านการใช้เหตุผลและวุฒิภาวะที่จะแสดงพฤติกรรม

เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งที่บ่งว่าการตัดสินใจเลือกเพราะอะไรทั้งนี้ เพราะสถานการณ์แต่ละสถานการณ์แตกต่างกันและสถานการณ์นั้น ๆ มีผลต่อการเลือกกระทำเช่นที่ได้กล่าวมาแล้วอย่างไรก็ตามผู้พัฒนาการด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน ก็จะประเมินสถานการณ์แตกต่างกันไปอีก ดังการทดลองของกรินเนอร์ที่พบว่าในการโกง ในการเล่นเกมผู้พัฒนาการด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นสูงจากโกงน้อยกว่าผู้พัฒนาการในชั้นต่ำ(ระดับเหนือกฎเกณฑ์ไม่โกงร้อยละ 50 ระดับกฎเกณฑ์ ร้อยละ 20 และระดับก่อนกฎเกณฑ์ร้อยละ 15) ต่อมา บราวน์ (Brown) และคณะก็ได้ทำการทดลองกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยก็ได้ผลที่สอดคล้องกันผลการศึกษามีการเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2512

ผู้พัฒนาการระดับกฎเกณฑ์จะยึดกฎเกณฑ์เป็นหลักประจำใจหากกฎเกณฑ์เปลี่ยน หลักการก็เปลี่ยนไปด้วย ส่วนผู้พัฒนาการเหนือระดับกฎเกณฑ์ จะยึดหลักการซึ่งเป็นของตนเอง ซึ่งอาจจะสอดคล้องกับกฎเกณฑ์หรือไม่ก็ได้ ดังนั้นหลักการที่ทุกคนแต่ละระดับยึดอยู่จะมีผลต่อพฤติกรรมในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ในสถานการณ์ต่าง ๆ ส่วนในสถานการณ์ที่ไม่มีการคาดหมายเกี่ยวกับพฤติกรรม จะเป็นไปตามหลักการที่แต่ละคนยึดถือ

นอกจากการศึกษาเกี่ยวกับการซื้อสัตย์แล้ว ในปี พ.ศ. 2520 แมก นามี่ (McNamee) ได้ศึกษาลักษณะการเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นตามลำดับพัฒนาการด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนโดยให้นักเรียนได้พบสถานการณ์ที่ผู้อื่นต้องการความช่วยเหลือ ปรากฏว่านักเรียนร้อยละ 72 บอกว่าจะช่วยเหลือ และเพียงร้อยละ 41 ได้กระทำการช่วยตามโอกาส ส่วนผู้ที่ติดต่อให้ความช่วยเหลือจริง มีเพียงร้อยละ 60 ในการวิจัยนี้ พบว่าผู้พัฒนาการทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีพฤติกรรมช่วยเหลือสูง

ในปี พ.ศ. 2515 ซอลต์สไตน์ (Saltzstein) ไดมอนด์ (Diamond) และเบเลนกี (Belenky) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการตัดสินใจกับพฤติกรรมคล้ายตามโดยให้ผู้ถูกศึกษาสังเกตเส้นตรง 3 เส้น และตอบว่า เส้นใดมีความยาวเท่ากับเส้นที่กำหนด

ให้ จะมีเส้นที่เห็นได้ชัดว่าถูกอยู่เส้นเดียว ส่วนเส้นอื่น ๆ นั้น ไม่ทราบว่าเป็นเส้นใดไม่ถูก ในการศึกษาได้ให้ ผู้ร่วมงาน 3 คน ตอบก่อน และให้ตอบผิด ๆ ทั้ง 3 คน ต่อมาจึงให้ผู้ถูกศึกษาตอบ ผลปรากฏว่าผู้ถูกศึกษาที่มีพัฒนาการในชั้นที่ 3 ตอบ ตามผู้ที่ตอบ 3 คนแรกมากที่สุดแล้วผู้ที่มีพัฒนาการในชั้นที่ 4 – 5 ตอบตามเป็นจำนวนน้อย การศึกษานี้ยืนยันพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์กที่ว่าผู้ที่มีพัฒนาการในชั้นที่ 3 จะต้องทำอะไรตามความคาดหวังของผู้อื่น ตลอดจนรักษาความสัมพันธ์อันดีของผู้อื่น

ส่วนอาร์บัทโนและวัตต์ ได้ศึกษาผู้ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นสูงพบว่า ผู้ถูกศึกษาเหล่านี้ไม่เห็นด้วยอย่างมากกับพฤติกรรมที่ใช้อำนาจ (เพราะผู้ใช้อำนาจคือผู้ที่ต้องการให้คนอื่นคล้อยตาม) ผลการศึกษานี้เผยแพร่ในปี พ.ศ.2513

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ การที่จะพัฒนาจริยธรรมในระบบการศึกษาไทยท่ามกลางภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมปัจจุบันนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ทั้งนี้ไม่อาจดำเนินการเพียงลำพังและบรรลุผลได้ถ้าหากทุก ๆ หน่วยงานไม่ร่วมมือกันและสานต่อ การพัฒนาจริยธรรมหากจะเปรียบเทียบโดยอุปมาของการพัฒนาจริยธรรมไม่ใช้การฉีดยาเพียงครั้งเดียว และมีผลต่อเนื่องไปยาวนาน แต่การพัฒนาจริยธรรมเปรียบเสมือนการปลูกต้นไม้ต้องมีการรดน้ำพรวนดินอย่างสม่ำเสมอ หากทอดทิ้งการให้น้ำบำรุงเมื่อใดต้นไม้ก็จะเหี่ยวเฉา โดยนัยเดียวกันการพัฒนาจริยธรรมแม้จะปลูกฝังได้ นับแต่วัยเยาว์ ก็ยังจำเป็นต้องพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ และทำซ้ำกันอย่างต่อเนื่องภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่สอดรับกัน

ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม

ได้มีนักจิตวิทยาที่สำคัญได้อธิบายถึงการพัฒนาด้านจริยธรรมไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis theory) นักทฤษฎีกลุ่มนี้เชื่อว่าจริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับมโนธรรม (Conscious) จริยธรรมเกิดจากกระบวนการภายในของวัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานของพ่อแม่ผู้เลี้ยงดู ได้แก่การถือตนตามอย่าง ทำให้เด็กรับเอาบุคลิกภาพค่านิยมมาตรฐานจริยธรรมในสังคมเมื่อบุคคลได้รับปลูกฝังจริยธรรม หากความต้องการของตนไม่สอดคล้องกับที่สังคมต้องการก็จะเกิดความขัดแย้งขึ้นและถ้าบุคคลนั้นทำชั่วขึ้นเขาจะเกิดความละอายใจตนเอง ไม่สบายใจซึ่งถือเป็นการลงโทษตัวเองต่อไปเขาจะไม่ทำความชั่วอีกโดยไม่ต้องมีการควบคุมจากภายนอก นั่นคือ เขารู้จักผิดชอบ ชั่ว ดี หรือมีมโนธรรมนั่นเอง (Freud 1944 : 358)

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget. 1962 : 14) เป็นบุคคลแรกที่ได้ศึกษาเรื่องจริยธรรมของเด็ก เขาได้อธิบายว่าจริยธรรมจะแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทุกชนิด และในการเล่นเกมนต่าง ๆ ของเด็กก็มีกฎเกณฑ์ที่เป็นระบบและซับซ้อนแอบแฝงอยู่ในเกม โดยให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับกฎเกณฑ์การเล่นของเด็กซึ่งมี 2 อย่าง คือ

1. การฝึกหัดตามเกณฑ์อยู่ในช่วงอายุ 8 ปีระยะนี้เด็กจะยึดกฎเกณฑ์ภายนอกพ่อแม่ผู้ใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมของเด็ก กฎเกณฑ์จะมีลักษณะตายตัว เด็กจะไม่คำนึงถึงแรงจูงใจต่าง ๆ หรือเหตุผลของการกระทำ

2. ความสำนึกในกฎเกณฑ์ เด็กจะเริ่มมีกฎเกณฑ์ของตนเอง ระยะนี้การพัฒนาทางจริยธรรมเริ่มก้าวไปสู่ระดับที่มีความคิดเป็นของตนเอง

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Social learning theory)

สมชาย ธีญธนกุล (ม.ป.ป. : 34 – 36 : อ้างอิงมาจาก Bandura. 1963) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันเชื่อว่า พฤติกรรมทางสังคมเกิดจากการเรียนรู้ โดยการสังเกตและเลียนแบบจากบุคคลอื่น จากผลการทดลองกับเด็กอายุ 5 ปีแบนดูรา สรุปความคิดเห็นจากผลการทดลองว่า "เด็ก ๆ ไม่เพียงแต่จะเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นเท่านั้นหากยังเรียนรู้โดยไม่มีแรงเสริมกำลังจากภายนอกอีกด้วย" จากนั้น แบนดูรา ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอิทธิพลของรางวัล และการลงโทษที่มีต่อพฤติกรรมของเด็ก และพบว่า การเห็นพฤติกรรมที่ได้รับรางวัลหรือการลงโทษ จะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมตอบสนองของเด็กในครั้งแรกเท่านั้น แต่ไม่ใช่ปัจจัยโดยตรงของการสร้างพฤติกรรมปัจจัยสำคัญอยู่ที่ว่า เด็กได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษจากการแสดงพฤติกรรมของตนเป็นครั้งแรก

ปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาในกลุ่มการเรียนรู้ทางสังคม ได้นำแนวคิดของนักจิตวิทยาในกลุ่มพัฒนาการทางปัญญาและความคิดมาผสมผสานกับหลักการของตน และประกาศทฤษฎีขึ้นมาใหม่ให้ชื่อว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาและสังคม (Cognitive social Learning theory) ทฤษฎีนี้มีความคิดพื้นฐานดังนี้

1. แต่ละบุคคลจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา บุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างก็มีอิทธิพลต่อกันและกันเสมอ

2. บุคคลอาจจะเรียนรู้จากการเลียนแบบอย่างของผู้อื่น โดยไม่มีแรงเสริมกำลังจากภายนอก

3. การเรียนรู้และการได้รับรู้ว่าจะไม่ใช่สิ่งเดียวกับการแสดงพฤติกรรม แรงเสริมกำลังอาจจะไม่ใช่สิ่งสำคัญในการเสริมสร้างพฤติกรรม แต่แรงเสริมกำลังมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการกระทำต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของบุคคล

4. การรับรู้และการคาดหวังทางปัญญาความคิดจะมีผลต่อการกระทำของบุคคลควรคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเลือกวิธีแสดงพฤติกรรมของบุคคล

5. กระบวนการทางปัญญาความคิด จะช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองควบคุมพฤติกรรมและประเมินคุณค่าของตนเองได้

3. ทฤษฎีการพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก ได้แบ่งระดับพัฒนาการออกเป็น 3 ระดับใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์ (Preconventional level) ลักษณะของพัฒนาการระดับนี้คือพฤติกรรมที่ถูกต้องนั้นจะต้องเป็นไปตามกฎที่เป็นรูปธรรม ซึ่งกำหนดอำนาจและโทษไว้ด้วยหากไม่มีข้อกำหนดแล้วพฤติกรรมที่ถูกต้องนั้นก็คือพฤติกรรมที่สนองความสนใจของตนเองหรือของคนอื่น พฤติกรรมที่ได้รับการพิจารณาว่าถูกต้องนั้นจะต้องเป็นพฤติกรรมที่หลีกเลี่ยงการลงโทษ การคล้อยตามอำนาจการสนองความสนใจของตนและหรือเพื่อเปลี่ยนแปลงความนิยมชมชอบบางอย่างจะเห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วมุมมองทางสังคมในด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นมักยึดมิติที่เกี่ยวข้องกับตนเองและหรือด้านกายภาพและผลที่เกิดจากกฎเกณฑ์และการประพฤติปฏิบัติเป็นหลัก

ระดับที่ 2 ระดับกฎเกณฑ์ (Conventional level) ในระดับนี้พฤติกรรมที่ถือว่าถูกต้องนั้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังที่สังคมส่วนใหญ่ว่าดี (หรือสังคมส่วนน้อยบ้างก็เป็นได้) กล่าวคือต้องสนับสนุนและปฏิบัติตามกฎความคาดหวังและบทบาทของสังคมจะต้องไม่ให้เกิดโทษหรือยึดความสนใจตัวเองเป็นหลัก อย่างเช่นระดับที่ 1 เพราะมีแรงจูงใจภายในที่จะปฏิบัติตามที่สังคมคาดหวังจึงมักได้รับการยอมรับจากผู้อื่นเสมอ

ระดับที่ 3 ระดับเหนือเกณฑ์หรือระดับหลักการ (Postconventional level หรือ Principled level) ในระดับนี้พฤติกรรมที่ถูกต้องนั้นเป็นพฤติกรรมที่ยึดหลักทั่วไปและหลักสากลทางด้านมนุษยชนเป็นค่านิยมหรือกฎเกณฑ์ซึ่งสังคมและปัจเจกชนยอมรับผู้ให้เหตุผลทางจริยธรรมเชื่อว่าสมาชิกที่ดีของสังคมมีภาระที่จะต้องสนับสนุนสิทธิของสมาชิกทั้งมวลและจะต้องประพฤติปฏิบัติให้สอดคล้องกับค่านิยมทางศีลธรรมขณะเดียวกันสังคมก็มีกฎเกณฑ์และกฎหมายตามความจำเป็นของสังคมซึ่งสมาชิก

ของสังคมยอมรับสมาชิกจะต้องเข้าใจและทราบจุดมุ่งหมายด้วยมิใช่เพียงแต่ยอมรับกฎเกณฑ์ (อย่างในระดับที่ 2) เท่านั้นและต้องพร้อมที่จะคุ้มครองสิทธิ์และค่านิยมนั้น ๆ นอกจากนี้แนวปฏิบัติของสังคมควรจะยึดอยู่บนพื้นฐานทางจริยธรรมมิใช่ให้จริยธรรมทางสังคมมาจากแนวปฏิบัติทางสังคม

จากพัฒนาการ 3 ระดับ โคลเบอร์เกอร์ได้จำแนกพัฒนาการออกเป็นระดับละ 2 ชั้นย่อย ๆ รวมเป็น 6 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 ก่อนกฎเกณฑ์จริยธรรมจากภายนอก

ชั้นนี้เรียกย่อ ๆ ว่าชั้นหลักแห่งการลงโทษและความเชื่อฟังในชั้นนี้เด็กจะเข้าใจว่าสิ่งที่ถูกหรือผิดอยู่ที่ผลจะตามมาในกายภาพแทนที่จะเป็นผลทางจิตวิทยาหากทำอะไรแล้วถูกทำโทษหรือเป็นอันตรายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินสมบัติก็ไม่ควรจะทำตรงกันข้ามการเคารพเชื่อฟังเป็นสิ่งที่มีความสำคัญให้เหตุผลในชั้นนี้เด็กจะยึดตนเป็นหลักไม่ยอมรับความคิดที่แตกต่างไปจากความคิดของตน

ชั้นที่ 2 ยึดตนเอง ยึดผลประโยชน์และการแลกเปลี่ยน

ในชั้นนี้บางทีอาจเรียกว่าชั้นผลประโยชน์แบบสุขนิยม(อะไรที่ดีหมายถึงสิ่งที่นำมาซึ่งสิ่งของบริการอำนาจที่ตนต้องการและสิ่งนั้นจะต้องเป็นประโยชน์และเป็นทีพอใจด้วย) สิ่งที่เห็นว่าถูกต้องคือสิ่งที่สามารถสนองความต้องการของตนและผู้อื่นเป็น "จริยธรรมแบบตลาด" (Marketplace morality) ผู้มีพัฒนาการในชั้นนี้ให้ความสำคัญแก่การแลกเปลี่ยนที่เท่าเทียมกันกล่าวคือ แต่ละคนจะทำเพื่อประโยชน์สูงสุดของตน และคนอื่นก็ควรทำเช่นกันชั้นที่ 2 ก้าวหน้ากว่าชั้นที่ 1 ในแง่ที่ว่าเด็กสามารถพิจารณาการกระทำซึ่งสนองความต้องการของผู้อื่นและสามารถจำแนกสิ่งนี้กับผลทางกายภาพหรือผลการกระทำอีกต่างหาก

ชั้นที่ 3 ความคาดหวัง ความสัมพันธ์ และการปรองดองซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล

ชั้นนี้อาจเรียกว่าชั้น "การปรองดองระหว่างกัน" (Interpersonal concordance) หรือชั้น "เด็กดี" การประพฤติดีในชั้นนี้หมายถึงการกระทำที่สอดคล้องกับความคาดหวัง และการยอมรับของผู้อื่นดังนั้นนอกจากจะทำตามความต้องการของตนเองแล้วและยังจะต้องเป็นที่เชื่อถือของหมู่คณะด้วยจึงจะถือว่าถูกต้องและถือว่าประโยชน์ของสังคมมีความสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตัว

ชั้นที่ 4 ระบบสังคมและความรู้สึกผิดชอบชั่วดี

ชั้นที่ 4 นี้ อาจเรียกว่าชั้น "รักษากฎระเบียบ" หรือ "การรู้จักกฎระเบียบ" ในชั้นนี้พฤติกรรมที่ถูกต้องคือการกระทำหน้าที่ของตนในสังคมและสนับสนุนระเบียบกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในสังคมเป็นการกระทำทั้งเพื่อให้กฎระเบียบคงอยู่และเพื่อศักดิ์ศรีของตนเอง ผู้อ่านจะต้องไม่สับสนระหว่างทัศนคติในชั้นนี้ กับ

ทัศนะทำงานองเดียวกันสิ่งที่ดู “ดี” ในขั้นก่อน ๆ เช่น ในขั้นนี้ การที่ไม่ขโมยยานั้นเป็นเพราะเราต้องเคารพสิทธิในทรัพย์สินของคนขาย มิใช่เพราะถ้าขโมยแล้วจะถูกประนามว่า “ชั่ว” (ขั้นที่ 1) หรือทำให้เสียประโยชน์ของคนขายยา (ขั้นที่ 2) หรือ “คนดี” จะต้องไม่ขโมย (ขั้นที่ 3) ในขั้นนี้จะเห็นว่าสิทธิในทรัพย์สินเป็นเรื่องที่สังคมกำหนดไว้ เราต้องให้การสนับสนุน หากเรามีทรัพย์สินอย่างถูกต้องตามกฎหมายและเป็นที่ยอมรับทางสังคมคนอื่น ๆ ที่จะต้องเคารพในสิทธิของเราอย่างไม่มีเงื่อนไข (ทราบเท่าที่ทรัพย์สินนั้น มิได้ใช้เพื่อจุดประสงค์ที่ผิดกฎหมาย) ผู้ใช้เหตุผลขั้นที่ 4 ที่ให้ความสำคัญแก่การปฏิบัติตามกฎหมายจะแสดงอาการดูถูกเมื่อเห็นการละเมิดสิทธิหรือทรัพย์สินและขณะที่ผู้ใช้เหตุผลขั้นที่ 3 เห็นว่าจะต้องไม่ขโมยเพราะคนจะดูถูกหรือคิดว่าเราถูกเลี้ยงมาไม่ดี ผู้ใช้เหตุผลขั้นที่ 4 จะแสดงเหตุผลที่เหมาะสมว่าคนขายยาได้ทำงานหนักในการค้นคว้าตัวยาแต่แล้วก็มีผู้มาละเมิดสิทธินี้ สิทธิตามความเห็นของผู้ใช้เหตุผลขั้นที่ 4 คือการเรียกร้องให้สิ่งที่เราหามาถูกระเบียบเป็นตัวกำหนดกฎทางจริยธรรม ซึ่งปกป้องสิทธิของแต่ละคน

ขั้นที่ 5 สัญญาประชาคม หรือสิทธิและผลประโยชน์ของบุคคล

ในขั้นที่ 5 นี้ ซึ่งที่ถือว่าถูกต้องนั้นจะต้องสนับสนุนสิทธิค่านิยมขั้นพื้นฐานซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นสัญญาประชาคมซึ่งอาจจะขัดกับกฎระเบียบและกฎหมายบางข้อของกลุ่มสังคม ผู้มีพัฒนาการในขั้นนี้จะยอมรับว่าในสังคมมีทั้งกฎระเบียบแบบสัมพัทธ์(Relative rules) กฎหมายและสิทธิตลอดจนค่านิยมที่ไม่ใช่แบบสัมพัทธ์นิยม กฎหมาย ของสังคมควรได้รับการคำนึงไว้เพราะเป็นพื้นฐานของสัญญาประชาคม ขณะเดียวกันสิทธิ์และค่านิยมแบบสัมบูรณ์ (Absolute) เช่น สิทธิต่อชีวิตและเสรีภาพจะต้องได้รับการคำนึงไว้ไม่ว่าความคิดเห็นของสาธารณชน หรือเสียงส่วนใหญ่จะเห็นด้วยหรือไม่ ผู้ใช้เหตุผลในขั้นที่ 5 จะให้ความสำคัญต่อความเชื่อถือและการเคารพซึ่งกันและกันอย่างสูงเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิทั้งของตนเองและของผู้อื่น นอกจากนี้ขั้นนี้ยังยึดหลักการใช้ประโยชน์อย่างมีเหตุผลหรือความเชื่อที่ว่ากฎหมายและหน้าที่ที่บัญญัติไว้ นั้นควรรับใช้ส่วนใหญ่ ดังนั้นเราอาจคาดหวังว่า ผู้ให้เหตุผลในขั้นที่ 5 จะมองว่ากฎระเบียบด้านจริยธรรม และด้านกฎหมายมักจะขัดแย้งกัน และยากแก่การประนีประนอมกัน

ขั้นที่ 6 หลักจริยธรรมสากล

ขั้นที่ 6 ถือว่าเป็นขั้นเกิดจากการใช้วิจารณ์ญาณขั้นสูงในทางทฤษฎี ขั้นนี้ยังไม่เป็นที่ชัดเจนนัก ในปัจจุบันว่าขั้นที่ 6 นั้นเป็นขั้นสูงกว่าขั้นที่ 5 อย่างชัดเจน หรือเป็นทางเลือกหนึ่งของขั้นที่ 5 จึงจำเป็นต้องมีการค้นคว้าวิจัยอีกมาก(เพิ่งสังเกตว่าโคลเบอร์กไม่ได้ก้าวถึงขั้นที่ 6 หรือให้คะแนนการ

สัมภาษณ์ในชั้นที่ 6 อีกต่อไปแล้วดังนั้นในกรณีที่มีการระบุถึงชั้นที่ 6 ให้เป็นที่เข้าใจว่าเป็นการกำหนดของชั้นที่ 5)

สิ่งที่ถูกต้องในทัศนะของผู้มีพัฒนาการในชั้นที่ 6 คือการกระทำตามหลักการที่ตัวเองได้เลือก ซึ่งอาจจะเหมาะกับมนุษย์ทั้งหมด ไม่ว่าเวลาใด กฎหมายหรือระเบียบแบบแผนใดที่สร้างขึ้นตามหลักการดังกล่าวควรจะต้องปฏิบัติตามอย่างไรก็ตามการที่จะยอมรับหลักการใดมิใช่เพียงเพราะว่าหลักการเหล่านั้นเป็นที่ยอมรับของสังคมแต่เป็นเพราะว่าเป็นสิ่งที่มาก่อนสังคมและได้มาจากแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความยุติธรรมซึ่งเป็นเรื่องของความเท่าเทียมกันเกี่ยวกับสิทธิของมนุษย์และการสงวนไว้ซึ่งการให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีของบุคคล ดังนั้นผู้ใช้เหตุผลชั้นที่ 6 จะไม่ยอมให้ใช้ความเป็นมนุษย์เป็นสื่อไปสู่ความยุติธรรม มนุษย์จะต้องได้รับความเคารพในศักดิ์ศรีอยู่ในตัวอยู่แล้ว

ดังที่กล่าวมาแล้วส่วนใหญ่ เชื่อว่า จริยธรรมมีการพัฒนาตามลำดับขั้นและการพัฒนาทางจริยธรรมขึ้นอยู่กับเรียนรู้ทางสังคม

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2522 : 3) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมนี้เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลโดยตรงต่อความผาสุก และความทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่น ๆ ของจริยธรรมจึงเป็นเพียงเพื่อให้เข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลเท่านั้น

กรมวิชาการ (2523 : 6) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูก หรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ทั้งนี้จะขึ้นกับอิทธิพลของความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม และความพึงพอใจที่จะนำจริยธรรมมาเป็นแนวปฏิบัติ

เจียมจิต บุญรักษ์ (2543 : 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ เป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นว่า บุคคลมีหลักในการปฏิบัติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

จากความหมายของของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ดังได้กล่าวมาแล้ว จึงพอสรุปได้ว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง ลักษณะที่ชี้ให้เห็นถึงความประพฤติ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ทั้งต่อตนเองและสังคม อันจะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แก่นคุณ วิเศษการ (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 32 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 16 คน กลุ่มทดลองได้รับกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที เป็นเวลาติดต่อกัน 4 สัปดาห์ รวม 12 ครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับกิจกรรมตามปกติที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดให้ ผลวิจัยปรากฏว่าเยาวชนในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น หลังจากได้รับกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเยาวชนในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น 1 คน

ภาวนา ไพศาลสุขสมบุรณ์ (2535) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2534 จำนวน 394 คน ผลปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความขยันหมั่นเพียรกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาอาชีพมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความประหยัดกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาอาชีพมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

รุ่งรัตน์ ไกรทอง (2537) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี ปีการศึกษา 2536 จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการใช้บทบาทสมมติ และกลุ่มควบคุมได้รับการสอนปกติ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนได้รับการใช้บทบาทสมมติมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติมีการ

ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อเผื่อแผ่สูงกว่านักเรียนที่ ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีวินัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2541) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของเยาวชนไทยต่อเป้าหมายการพัฒนาเด็กและ เยาวชนระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544)พบว่า เยาวชนที่ดี ได้มีการแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นช่วยพัฒนาเยาวชนทำกิจกรรมของเยาวชนทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีมีความ ประหยัดและเป็นพลเมืองดี ส่วนความต้องการของเยาวชนที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐคือ ด้าน การศึกษาและกีฬา การพัฒนาสาธารณูปโภค การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การแก้ไขเศรษฐกิจ ความ ต้องการมีงานทำ และความต้องการความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน นอกจากนี้เยาวชนยังต้องการให้ รัฐให้ความสนใจ และช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคมทั้งเด็กคนชราคนพิการคนยากจนและชาวไร่ ชาวนา

อ้อยทิพย์ ทองดี (2537) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ผลของการพัฒนาจริยธรรมด้าน ความรับผิดชอบ ด้วยวิธีการสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" วิธีดำเนินการวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านโคกพิทยาศาสตร์ อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2536 จำนวน 24 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 12 คน และกลุ่มควบคุม 12 คน กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อตามโปรแกรมที่ผู้วิจัย สร้างขึ้น โดยแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นสร้างสัมพันธภาพ เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกลุ่มใช้เวลา 1 ชั่วโมง 10 นาที ชั้นการพัฒนาจริยธรรมประกอบด้วยขั้นตอน 13 ขั้นตอน ตามแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมของศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2534) เครื่องมือที่ใช้เป็นกรณีตัวอย่าง กระดาษคำตอบ กระดาษบันทึก แบบสังเกตพฤติกรรม ในชั้นการพัฒนาจริยธรรมใช้เวลา 5 ชั่วโมง 10 นาที ในการวัด ผลของการพัฒนาจริยธรรมด้านความรับผิดชอบใช้แบบสอบถามวัดจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ของนิภา วิจิตรศิริ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .0914 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าที (t-test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการพัฒนาจริยธรรมด้านความรับผิดชอบด้วย วิธีการสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรม มีคะแนนจริยธรรมด้านความรับผิดชอบก่อนและ หลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการพัฒนาจริยธรรมด้านความรับผิดชอบด้วย

วิธีการสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรม (กลุ่มทดลอง) มีคะแนนจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการพัฒนาจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ (กลุ่มควบคุม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พัชรา บุญเล่า (2538) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลของการเข้าค่ายจริยธรรม พร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อจริยธรรมของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1,2,3” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลของการเข้าค่ายจริยธรรม พร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม และเพื่อเปรียบเทียบจริยธรรมของนักเรียนก่อนเข้าค่ายและภายหลังจากการเข้าค่าย 1 สัปดาห์ 1 เดือน และ 3 เดือน ตามลำดับ วิธีดำเนินการวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเลยธรรมกิตติวิทยาคม อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ปีการศึกษา 2538 ซึ่งมีคะแนนจริยธรรมสูง กลาง และต่ำ ซึ่งสมัครใจเข้ารับการทดลอง จำนวน 54 คน ใช้เวลาทดลอง 7 วัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ โปรแกรมการเข้าค่ายจริยธรรม พร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม จำนวน 7 โปรแกรม และแบบสอบถามวัดจริยธรรมของอารมย์ สุตมี (2537) เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมเชิงจริยธรรม 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง ความซื่อสัตย์ การพึ่งพาตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และความเสียสละ จำนวน 60 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .0948 สำหรับโปรแกรมการเข้าค่ายจริยธรรมจำนวน 7 โปรแกรม ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมนันทนาการ บรรยาย การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม และการทำสมาธิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าที่ (t-test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนที่เข้าค่ายจริยธรรม พร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ภายหลังจากการทดลอง มีจริยธรรมทางด้านความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง ความซื่อสัตย์ การพึ่งพาตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และความเสียสละ แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่เข้าค่ายจริยธรรม พร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ภายหลังจากการทดลอง 1 สัปดาห์ 1 เดือน และ 3 เดือน มีจริยธรรมแตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาที่คะแนนจริยธรรมพบว่า นักเรียนที่เข้าค่ายจริยธรรม พร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ทั้งกลุ่มสูง กลุ่มกลาง และกลุ่มต่ำ มีคะแนนจริยธรรมเพิ่มขึ้นทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง ความซื่อสัตย์ การพึ่งพาตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และความเสียสละ หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ 1 เดือน และ 3 เดือน ทั้ง 3 กลุ่ม

ดวงแก้ว คงเพชรศักดิ์ (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ผลการใช้กลุ่มฝึกอบรมที่มีต่อ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4" มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลของการสอนโดยใช้กลุ่มฝึกอบรมที่มีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน วิธีดำเนินการวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านธารทหาร อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2538 จำนวน 36 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 18 คน และกลุ่มควบคุม 18 คน กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้เวลาทดลอง 6 สัปดาห์ รวม 12 ครั้ง ทั้งสองกลุ่มใช้เวลาครั้งละประมาณ 1 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย โปรแกรมการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยใช้วิธีการกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 12 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง ในแต่ละครั้งได้กำหนดจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีดำเนินการ และการประเมินผลไว้เป็นแนวทางในการฝึกอบรม แผนการสอนจริยธรรม จำนวน 12 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง ในแต่ละแผนจะประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน และวิธีวัดผลเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และแบบสอบถามวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของมิลินทร์ ลำภาเงิน (2524) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสร้างสถานการณ์ให้เลือกตอบจาก 2 ตัวเลือก มีจำนวน 49 ข้อ แต่ละข้อเป็นสถานการณ์สั้น ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม 7 ด้านคือ ด้านความมีวินัยและตรงต่อเวลา ความขยันหมั่นเพียร ความร่วมมือ การช่วยตัวเอง ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ และการมีน้ำใจนักกีฬา ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามทั้ง 7 ด้าน มีค่าตั้งแต่ .728 ถึง .961 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าที (t-test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มฝึกอบรมมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มฝึกอบรมมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามแผนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามแผนการสอนมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศศิธร ดีเหมาะ (2539) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "ผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษา" มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิธีการดำเนินการวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลวงสิริบูรณาราม อำเภอ สรรพพยา จังหวัด

ชั้นนาท ปีการศึกษา 2538 จำนวน 20 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุม 10 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์ตามโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม สัปดาห์ละ 2 ครั้งๆ ละ 60 นาที รวม 5 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย โปรแกรมการจัดกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 10 ครั้ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างความคุ้นเคย การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง การฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การฝึกความรับผิดชอบ การฝึกให้เป็นคนตรงต่อเวลา การเคารพต่อกฎระเบียบของสังคม การสร้าง ความซื่อสัตย์สุจริต การฝึกความเสียสละ การสร้างความอดทนขยันหมั่นเพียร และการยอมรับผลการกระทำของตนในโปรแกรม กลุ่มสัมพันธ์แต่ละครั้งได้กำหนดกิจกรรม จุดมุ่งหมาย ขนาดของกลุ่ม เวลา สถานที่ อุปกรณ์ วิธีดำเนินการและการประเมินไว้เป็นแนวทางในการจัดกลุ่มสัมพันธ์ แบบสอบถามวัดความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 63 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .90 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าที (t-test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนด้านความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนด้านความมีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุพิศ จันทร์บุตร (2544) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนในสถานศึกษา มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเยาวชนในโรงเรียนชุมชนแพศึกษาและทดสอบแนวทางการพัฒนาจริยธรรมให้กับเยาวชนในโรงเรียนชุมชนแพศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ เยาวชนที่เป็นนักเรียนโรงเรียนชุมชนแพศึกษา จำนวน 55 คน ครู อาจารย์โรงเรียนชุมชนแพศึกษา จำนวน 55 คน และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนชุมชนแพศึกษา จำนวน 55 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และเยาวชนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนชุมชนแพศึกษา กิจกรรมที่ใช้คือการอบรมให้ความรู้ การประชุมผู้ปกครอง กิจกรรมค่ายจริยธรรม กิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน เยี่ยมครอบครัวและพบปะผู้ปกครอง ภายหลังจากดำเนินกิจกรรมแล้วพบว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามขั้นตอนการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์กตั้งแต่ขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 6 มีค่าเฉลี่ยเปลี่ยนแปลงระดับพฤติกรรมดีขึ้น 7 ประเด็นและมีการเปลี่ยนแปลงลดลง 3 ประเด็น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมตามความเห็นของผู้ปกครองพบว่า มีค่าเฉลี่ยเปลี่ยนแปลงระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเพิ่มขึ้น 14 กิจกรรม และไม่เปลี่ยนแปลง 4 กิจกรรม

อารมย์ สุธมมี (2537) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 368 คน เป็นนักเรียนชาย 128 คน นักเรียนหญิง 240 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามพฤติกรรมเชิงจริยธรรม จำนวน 60 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและการทดสอบค่าเอฟ พบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นด้านความรับผิดชอบและการพึ่งตนเองอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน ตามตัวแปรเพศและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนตามขนาดโรงเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ฟลาเฮอร์ตี้และรูทซ์เชล (Flaherty and Reutzel. 1965) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อหาลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการเรียนสูงและนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการเรียนต่ำ โดยใช้แบบทดสอบ ซีพีไอ (The California Psychological Inventory : CPI) วัดบุคลิกภาพด้านต่าง ๆ และใช้คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเรียนชั้นปีที่ 1 จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะได้คะแนนบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบสูงกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ฮาเลนและมาร์ชา (Halen and Marsha. 1986) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "Disciplinary Techniques Reports by Parents of Gifted Children" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงเทคนิคการสร้างระเบียบวินัยของผู้ปกครองที่มีบุตรเป็นเด็กที่มีพรสวรรค์ วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดา 55 คน ซึ่งจะแบ่งเป็นมารดาที่มีบุตรเป็นเด็กที่มีพรสวรรค์ จำนวน 28 คน และมารดาที่มีบุตรที่มีสติปัญญาในเกณฑ์ปกติ จำนวน 27 คน ซึ่งบุตรทั้ง 2 ฝ่าย จะมีอายุระหว่าง 4 – 7 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์มารดาของเด็กทั้ง 2 กลุ่ม และการสังเกตจากพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก ซึ่งผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า มารดาของเด็กทั้ง 2 กลุ่มรายงานว่า ใช้การอธิบายเหตุผลเป็นเทคนิคในการสร้างระเบียบวินัย เพียงแต่ว่ามารดาที่มีบุตรเป็นเด็กที่มีพรสวรรค์ จะใช้วิธีการอธิบายเหตุผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความมีระเบียบวินัยแก่บุตรมากกว่ามารดาที่มีบุตรที่มีสติปัญญาในเกณฑ์ปกติ

เซเวียคอฟ (Sheviakov. 1995) ได้ศึกษาวิจัยถึงประเภทของวินัยที่ปลูกฝังให้แก่เด็กว่าควรเป็นวินัยในตนเองมากกว่าที่จะเป็นวินัยที่จะเป็นอยู่บนฐานรากของการปฏิบัติตามคำสั่งและให้ความเห็นต่อไปอีกว่าควรเป็นเรื่องของความเห็นใจ ซึ่งมีใช่เป็นการกระทำตามคำสั่งหรือการลงโทษนั่นคือการปลูกฝังให้เกิดวินัยในตนเอง ซึ่งตั้งอยู่บนฐานรากแห่งความชื่นชอบในอุดมคติหรือการยึดมั่นในจุดหมายที่ตนสร้างขึ้น

ทูเรล (Turiel. 1966) ได้ศึกษาวิจัยและวัดระดับจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นตอนต้น แล้วให้เด็กแสดงเป็นบุคคลในเรื่องซึ่งมีปัญหา และไปขอคำแนะนำจากเพื่อนสองคน เพื่อนทั้งสองคนแนะนำเด็กไปคนละทางโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นเดียวกัน เด็กบางคนจะได้รับฟังคำแนะนำที่สูงกว่าระดับจริยธรรมของตนสองชั้น บางคนได้รับการแนะนำที่ต่ำกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งชั้น เด็กบางคนไม่ได้รับประสบการณ์ดังกล่าวเลย หลังจากนั้นหนึ่งสัปดาห์เด็กทุกคนจะถูกวัดระดับจริยธรรมอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่า เด็กที่ได้รับคำแนะนำประเภทที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งชั้นมีการพัฒนาการทางจริยธรรมมากที่สุด

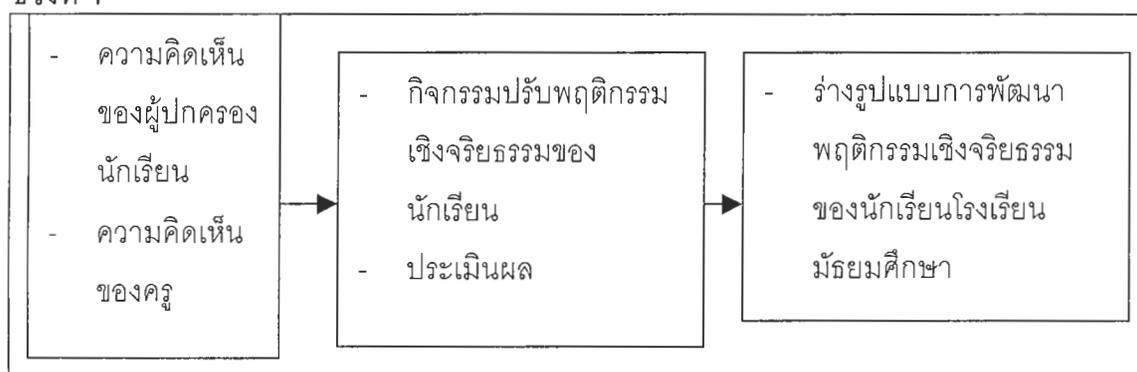
ซุนิช (Zurich. 1963) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการการรับรู้ด้านความรับผิดชอบของเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมต่ำและฐานะทางสังคมปานกลางเพื่อต้องการทราบว่าการรับรู้ของเด็กในด้าน ความรับผิดชอบนั้นแปรไปตามระดับชั้นของสังคมหรือไม่ โดยใช้ Children Responsibility Inventory เป็นเครื่องมือวัด ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 25 ข้อ ใช้เด็กจำนวน 500 คนในรัฐเคนซัส สหรัฐอเมริกา เป็นผู้ตอบ ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมระดับปานกลางมีการรับรู้ด้านความรู้สึกรับผิดชอบได้เร็วกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมระดับต่ำ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเยาวชนที่ได้รวบรวมมาได้มีข้อค้นพบในองค์ประกอบต่าง ๆ ที่อาจมีผลต่อการมีคุณสมบัติเชิงจริยธรรมในระดับสูงหรือต่ำผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและทดลองหารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมซึ่งพอสรุปได้ว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมหมายถึงพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลตามที่สังคมนิยมชมชอบและเห็นว่าดี จะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านจริยธรรมของบุคคลนั้น ซึ่งเป็นจริยธรรมพื้นฐานของบุคคลและเป็นตัวร่วม กับจริยธรรมทางด้านอื่น ๆ

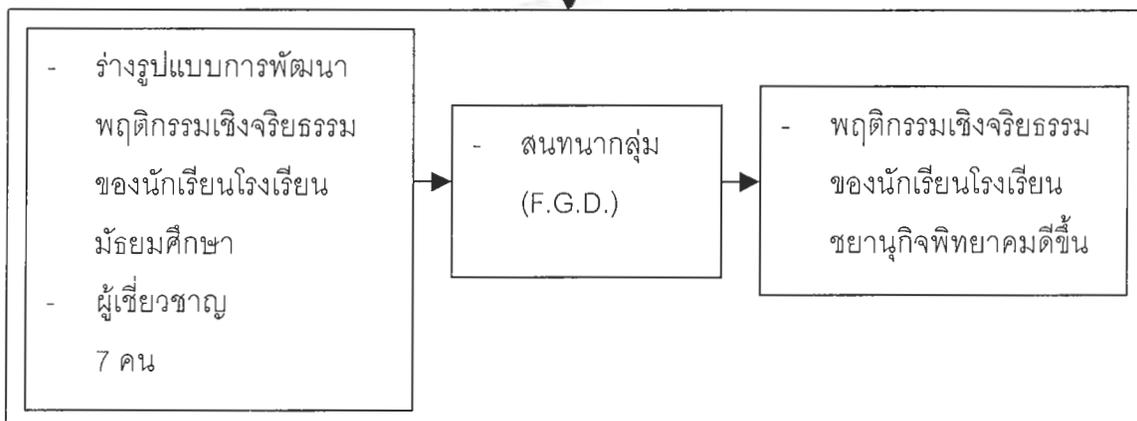
กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่กล่าวมาผู้วิจัยได้นำความหมายมาสรุปได้ว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมหมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลตามที่สังคมนิยมชมชอบและเห็นว่าดี ซึ่งพฤติกรรมนี้จะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้นและเพื่อให้เกิดความเข้าใจจึงได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

ช่วงที่ 1

ช่วงที่ 2

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนหลังการใช้กิจกรรมเสริมดีขึ้นกว่าก่อนการใช้กิจกรรมเสริม